

A pesti régi városházától

ÍRJA: LÁNG KÁROLY

a központi városházáig

III.

1801—1900.

A 18. század vége felé a Lipótváros, Ferencváros rohamosan kezdett kiépülni és a többi egyre terjeszkedő városrészek örvendetes fejlődésével az eddig *Hamupipőke szerepét játszó Pest lakosságának száma jóval túlhaladta Buda városát*. 1807-ben Pest 30.720 lelket számlált és ez a szám 1900-ban 733.358 főre gyarapodott. A lakosság szaporodásával az ügyiratok száma is évről-évre növekedett. A tanácsi és törvényszéki (ez utóbbi is a tanács hatáskörébe tartozott) ügyiratok száma 1800-ban 5.045 volt, 1900 végén (a törvényszéket ekkor már államosították) a tanácsi ügyforgalom 95.262-re emelkedett.

Ilyen körülmények között a tanács mind nagyobb nehézségekkel küzdött s a városháza hivatali helyiségeinek zsúfoltsága nemcsak hátráltatta a munka menetét, hanem féltő volt, hogy az adminisztráció egy szép napon csődöt mond. Éppen ezért a tanács 1807-ben kimondotta, hogy a változott viszonyok folytán a *városházára a második emeletet is felépíti*. Erre a választott polgárság ellenindítványt terjesztett be, hogy az építkezést halasszák jobb időkre, amíg a város pénzügyi helyzete megjavul. A tanácsot az ellenindítvány nem akadályozta volna meg terve végrehajtásában, ha 1808-ban *József nádor* (és nem felesége, Alexandra Pavlovna orosz nagyhercegnő, mint sokan tévesen állítják) kezdeményezésére meg nem alakul a szépitészeti bizottság, mely felada-

tául tüzte ki — függetlenül a városi hatóságtól — Pestváros szabályozását, szépitését, a köz- és magánépítkezések kérdésében való közvetlen intézkedést. A szépitészeti bizottság sok ötletet vetett fel, számtalan tervet készített el a városháza problémájának megoldására, ám a végnélküli tanácskozások, vitatkozások azzal fejeződtek be, hogy 1837-ben visszatértek a tanács 1807. évi határozatához.

Az építkezésnek most már mi sem állt volna útjába, ha 1838 márciusában a Duna el nem árasztja a várost, mely — ahogy mindannyiunk előtt ismeretes — katasztrófális méreteket öltött. Az árvíz 122 emberéletet követelt, a rosszul épült házak közül 2882 teljesen összeomlott, 1363 pedig kisebb-nagyobb sérüléseket szenvedett. Az anyagi kárt 10.500.724 forintra becsülték, ami tekintélyes összegnek felelt meg az akkori időkben.

Ebben az évben különben is csőstől érte a veszedelem Pestet. A víz még jóformán vissza sem húzódtott medrébe, mikor a deszkásoknál kiütött tűz újabb milliók kárt okozott.

Az elemi csapások következtében a városháza lebontása így 1842 áprilisáig tolongott ki, építését pedig június havában kezdték meg a hivatalos helyiség kitelepítése után, ami újabb álmatlan éjszakákat szerzett a tanácsnak. *A városházát most már alapjaiban is teljesen átépítették*. A munkálatok eléggé gyorsan haladtak és 1844 augusztusában a kitelepített hivatalok visszaköltöztek s a tanács szeptember 17-én *Szepessy Ferenc*

polgármester elnökletével megtarthatta első tanácsülését.

Az adminisztrációt s a városházi életet azonban alaposan megrázták az 1848 eleji külföldi forradalmak szelei, amikor a franciaországi forradalmi kitörések magukkal ragadták Európa majdnem valamennyi népét. Nemcsak Pest, az egész ország ujjongva fogadta a márciusi történelmi jelentőségű eseményeket s a pesti fiatalság vezetésével tomboló lelkesedéssel sorakozott fel a szabadság zászlaja alá.

Június hónapban *Rottenbiller Fülöp* vezetésével bevonult az új tanács a városháza falai közé, melynek tagjai közül nem egy tett hitet izzó hazaszeregetéről a későbbi szabadságharcok idején.

De eljött Világos...

A világosi gyászos fegyverletét a legsötétebb Bach-korszak követte.

Rottenbillernek is távoznia kellett s a városháza ujdonsült urai már nem a város érdekeit tartották szem előtt, az osztrák kormányt szolgálták ki azzal a görnyedthátú szervilizmussal, mely meghazudtolja az emberi méltóságról alkotott fogalmat.

De a koronát igazán akkor tette fel a fejére ez a Bécsért havülő és Bécsből dirigált tanács, amikor pár évvel később Pestváros díszpolgárai közé választotta a *magyarság legnagyobb ellenségeit!* *Windischgrätzet, Jellachichot, Bachot és Haynaut, a bresciai hiénát.*

E szomorú idöket követő 1867-iki egyezés, ha hozott is némi enyhülést a nemzet életében, az aradi tizenhárom

mártírt sohasem tudták elfeledtetni. A tanács azonban nem vette egyszerűen tudomásul a tényállást, nem hátrált meg a nehézségek elöl és törvényhatósági bizottság hiányában — a provizórium idejét éljük — 1862 május 6-án elhatározta a harmadik emelet felépítését, úgy hogy 1863 augusztus havában a jámbor pesti polgár építési ügyében már a harmadik emeleten máskálhatott, amíg magtálalta a mérnöki hivatalt.

De ezzel aztán végérvényesen befejeződött a városháza bővítése!

Itt már kitoldoztak-kifoltoztak minden lehetőséget. Ember legyen a talpán, aki valamit még hozzá tud toldozni-foltozni. Olyan, mint a szegény vándorlegény nadrágja: folt hátán folt, talán igaz sem volt, hogy valamikor nadrág volt.

A tanács: re bene gesta, mint aki dolgát jól végezte, nem sokáig ülhetett a babérokon. A szükséges személyszaporítás újból felvetette a helyiségekérdést. A tanács egy merész elhatározással kiköltöztette a törvényszéket és a Lipót- (Váci-) utcában megkezdték a városi törvénykezési palota építését. Később a törvénykezés államosításával tovább építették a Lipót-utcai palotát és 1875 után összes hivatalaival ide költözött az »Új városháza«-ba — megkülönböztetésül a »Régi városháza«-tól —, ahonnan később székhelyét a volt Károlykaszárnyába tette át, amit Központi városháznak neveztek el.

Igy aztán egy időre megszabadult a tanács bővítési gondjaitól.

A teljesség kedvéért megemlítjük, hogy az 1872. évi XXXVI. t.-c. döntő fordulatot hozott Pestváros történetében. Az *idézett törvénycikk alapján 1873-ban Buda és Pest szab. kir. városokat, Óbuda mezővárost és a Margitszigetet Budapest főváros néven egy törvényhatósággá egyesítették.*

Főv. Napló 1949. július 22.
29. n.